

Obs – det goda samtalet

Om någon skulle fråga mig vad som är det viktigaste arbetsverktyget i diplomatin så skulle jag utan tvekan svara: det goda samtalet.

Jobbet som diplomat består till stor del i att förklara din regerings åsikter för andra staters företrädare. Ofta sådana som ser världen genom helt andra politiska och kulturella glasögon än du. Även om du inte kan övertyga dem om att du har rätt – så enkelt går det sällan till i det internationella umgänget – så bör du i alla fall få dem att acceptera att din regering kan ha förnuftiga skäl för sina åsikter. Att det är möjligt för människor att tänka så utan att vara onda eller tokiga.

Men för att lyckas med det så måste du faktiskt börja med att sätta dig in i hur dina motparter tänker, vad det är för motiv som driver dem. Och det måste du också kunna förklara hemåt, på ett sätt som gör motpartens åsikter begripliga, om än inte godtagbara utifrån ditt eget lands intressen och värderingar. Då har du i bästa fall lagt grunden för en fredlig förhandling, något som bara är möjligt mellan rationella parter.

Med andra ord – förmågan att se ett problem från två håll utan att tappa förmågan att göra en värdering, är själv kärnan i diplomatin. För diplomati är ingen vetenskap. Den står närmare det Platon kallade *doxa*, att ha en subjektiv mening om något, än det han kallade *episteme*, säker kunskap. Mot min och mitt lands sanning kan stå andra sanningar. Världen är inte bara, den ses alltid från något håll. Faktiskt har ingen någonsin sett ens en hel apelsin.

För den politiske filosofen Karl Popper var ödmjukheten inför den mänskliga kunskapens begränsning själva grunden för ett öppet samhälle.

Men att kunskap är begränsad är förstås inte samma sak som att den inte finns. Eller att den skulle vara oviktig. Tvärtom. Att vara någorlunda överens om hur verkligheten ser ut ökar chanserna för att komma överens om hur den ska förändras. Goda möten mellan forskare som har till jobb att producera reflekterad kunskap, och praktiker, vars kunskap bygger på erfarenhet, är absolut nödvändiga för god diplomati, för god politik och för samhällsbyggande överhuvudtaget.

Därför är det med stor nyfikenhet jag kastar mig över Riksbankens Jubileumsfonds årsbok för 2009, som har titeln *Samtal i rörelse – elva essäer om mänskliga möten och språkets kraft*. Här medverkar åtta forskare inom språk, teologi, historia, statsvetenskap och estetik, och tre ickeforskare – en journalist, en f d ärkebiskop och en f d statsminister. Och här finns också en rad läsvärda texter om samtal och språk i olika dimensioner. – om detektivarbetet att översätta antika grekiska texter, om invandrares möte med det nya språket, om den gamla östtyska regimens manipulation av fredsbegreppet, om den moderna svenska politikens medialisering.

En rätt vid tolkning av begreppet samtal alltså, och även av begreppet essä. Det finns en tendens att kalla alla korta, icke skönlitterära texter för essäer, men en text blir ju inte en essä bara för att den är kort. Det karakteristiska för essän är snarare anslaget - det sökande, prövande, utforskande. Essän är just ett samtal, mellan två jämlikar, författaren och läsaren, en gemensam vandring genom samma landskap. En riktning finns, men den är inte given eller utpekad på förhand. Essä betyder ju försök, men kanske är det svåraste av allt att skriva essäistiskt om något man verkligen kan, exempelvis för en akademiker att skriva om sitt specialområde. Man kan helt enkelt så mycket mer än läsaren att

det blir frestande att inta överläge. Inget ont i det, har man mycket att lära ut så har man. Det behöver inte göra en text mindre intressant eller mindre tillgänglig. Men nöjer man sig inte med att uttrycka *doxa*, en åsikt, utan har anspråk på att förmedla *episteme*, säker kunskap, då skriver man något annat än essäer.

Spelar det någon roll? Jag tror det. Jag tror det vore bra för det offentliga samtalet om fler akademiker klev ner från piedestalen och skrev essäistiskt. Visst går det, det finns det exempel på i den här antologin. Estetikprofessorn Sara Danius' vackra text om realismens estetik, om politiken i konsten som är som "ett pistolskott mitt i en konsert", den har anslaget, den bjuder på kunskap utan höga hästar, den inbjuder läsaren till dialog.

Och även om det spretar, så är valet av tema för årsboken är ett bra initiativ av Riksbanksfonden. När ordet "akademisk" nästan blivit synonymt med "oanvändbar" för stressade politiker, byråkrater och diplomater, då har båda sidor faktiskt anledning att se upp. Då är det mångfasetterade, det svåra, det eftertänksamma på god väg att trängas ut ur det offentliga samtalet.

Ulla Gudmundson är diplomat och skribent